

Bölüm 5

ANNE SÜTÜNE YÖNELİK KANITA DAYALI HEMŞİRELİK UYGULAMALARI

**Serap ÖZDEMİR¹
Serap BALCI²**

ANNE SÜTÜ

Anne sütü, term ve preterm yenidoğanların büyüme ve gelişimi için gereken tüm besin öğelerini içinde barındıran, sindirimi kolay, enerji veren, biyolojik yararı yüksek, eşsiz bir besin kaynağıdır (Bagga ve ark., 2018). Anne sütü ile beslenen bebeklerin yaşam sürelerinin ve yaşam kalitelerinin arttığı, doğumdan itibaren su dahil hiçbir ek besin öğesine gerek duyulmaksızın ilk altı ay tek başına bebeğin bütün ihtiyaçlarını karşılayabildiği bilinmektedir. Bebeklerin büyüme ve gelişiminin devam etmesi ile birlikte, altıncı ay sonrası anne sütü alımının yanı sıra ek besinlerle en az iki yaşına kadar anne sütü alımının sürdürülmesi gerektiği önerilmektedir (DSÖ, 2023).

Anne sütü, özellikle bulaşıcı olan ve olmayan hastalıkların (otitis media, diyare, menenjit, pnömoni, obezite, diyabet vb.) engellenmesinde ideal yağ, protein ve karbonhidrat dengesine sahip, antikor enzim ve hormon gibi biyoaktif bileşenleri içeren karmaşık bir besin kaynağıdır (Daviş-Paturet ve ark., 2020; Güngör ve ark., 2020). Bunun yanı sıra anne sütü, bebeğin term ve preterm olmasına, anneye ait bazı bireysel faktörlere, bebeğin gelişim dönemindeki ihtiyaçlarına göre farklı özelliklere sahiptir ve her emzirme sürecinde yapısal farklılıklar göstermektedir yani her annenin sütü yapısal, miktar ve içerik bakımından farklıdır. Doğum sonrası anne sütü; ilk süt olan kolostrum, yedinci günün sonunda gelişen geçiş sütü, olgun süt ve son olarak son süt olarak sınıflandırılmaktadır (Boix-Amoros ve ark., 2019; Mosca ve Gianni, 2017).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yusuf Şerefoğlu Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., serap8685@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4589-7264

² Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., serap.balci@iuc.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8915-6690

kısa sürede düşürdüğü, ayrıca topikal klorheksidin uygulaması kadar enfeksiyon insidansını azalttığı bildirilmiştir (Mekonen ve ark., 2020). Term yenidoğanlarda göbek kordon bakımında anne sütü, açık kuru teknik ve kapalı kuru teknik olarak üç grup belirlenmiş. Sonuçta, anne sütü uygulanan grubun diğer iki gruba göre göbek kordonunun daha hızlı düştüğü ve omfalitin önlenmesini iyileştirdiği bildirilmiştir (Kartikasari ve ark., 2019). Term yenidoğanlarda göbek kordon bakımının insan sütü veya klorheksidin kullanılarak karşılaştırıldığı çalışmada, göbek kordonu düşmesi sonrası günde iki kez anne sütü ve diğer gruba klorheksidin uygulanmış. Sonuçta, en kısa kordon ayrılma süresi topikal anne sütü grubunda olduğu bildirilmiştir (Abbaszadeh ve ark., 2016).

SONUÇ

Anne sütünün term ve preterm bebeklerdeki ağrı, stres, hemodinamik dengenin sürdürülmesi ve ağlama sürelerine, enfeksiyon, epitel doku ve deri iyileşmesine olan etkileri kanıt temelli yapılan bilimsel araştırmalarla tanımlanmıştır.

Dünya üzerinde en değerli besin olan anne sütü bir bebeğin büyüme ve gelişmesinin yanı sıra bebeğin maruz kaldığı minimal invaziv girişimler ve topikal kullanımı üzerindeki etkileri bu besin ögesini daha da önemli hale getirmektedir. Yenidoğan bebeklerin doğum sonrası tanı, tedavi ve bakım uygulamaları esnasında maruz kaldıkları bu işlemlerde anne sütünün ucuz, kolay ulaşılabilir olması, kendi annesinden alınan sütün enfeksiyon riski ya da bulaşıcı hastalık riski taşıyamaması da uygulanabilirliğini kolaylaştırmaktadır.

Yenidoğan hemşirelerinin bu işlemler esnasında anne sütü yöntemlerinden olan emzirme, anne sütünü bebeğin ağızına verme, koklatma ve topikal olarak yapılan girişimleri kullanmaları yenidoğan bebeklerdeki ağrı ve stresi azaltacağı, hemodinamik denge sağlayacağı, ağlama sürelerini kısaltacağı ve topikal olarak kullanıldığında enfeksiyon riskini azaltacağı, cildi iyileştireceği bilinmektedir. Bu uygulamaların yapılması yenidoğan hemşirelerinin çağdaş bakım uygulamaları ile örtüşecek ve yenidoğan sağlığına katkıda bulunacaktır.

KAYNAKLAR

- Abbaszadeh F, Hajizadeh Z, Jahangiri M. (2016). Comparing the impact of topical application of human milk and chlorhexidine on cord separation time in newborns. *Pakistan Journal of Medical Sciences*. 32(1): 239.
- Abou-Dakn M, Fluhr JW, Gensch M, Woeckel A. (2010). Positive effect of HPA lanolin versus expressed breastmilk on painful and damaged nipples during lactation. *Skin Pharmacology and Physiology*. 24(1): 27-35.

- Akcan E, Polat S. (2016). Comparative effect of the smells of amniotic fluid, breast milk, and lavender on newborns' pain during heel lance. *Breastfeed Med.* 11: 309-314.
- Amiri-Farahani L, Sharifi-Heris Z, Mojab F. (2020). The anti-inflammatory properties of the topical application of human milk in dermal and optical diseases. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine.* 1-10.
- Asena L, Suveren EH, Karabay G, Dursun Altinors D. (2017). Human breast milk drops promote corneal epithelial wound healing. *Current Eye Research.* 42(4): 506-512.
- Avcin E, Kucukoglu S. (2021). The effect of breastfeeding, kangaroo care, and facilitated tucking positioning in reducing the pain during heel stick in neonates. *Journal of Pediatric Nursing.* 61: 410-416.
- Badiee Z, Asghari M, Mohammadzadeh M. (2013). The calming effect of maternal breast milk odor on premature infants. *Pediatr Neonatol.* 54: 322-325.
- Bagga N, Nadipineni R, Mohamed A, Poddutoor P, Chirla K. (2018). A quality initiative to improve exclusive breast milk feeding in preterm neonates. *Int J Pediatr Adolesc Med.* 5(4): 131-134. <https://doi.org/10.1016/j.ijpam.2018.12.003>.
- Baricelli J, Rocafull MA, Vázquez D, Bastidas B, Báez-Ramírez E, Thomas LE. (2015). β -defensin-2 in breast milk displays a broad antimicrobial activity against pathogenic bacteria. *Jornal de Pediatria,* 91: 36-43.
- Baudesson de Chanville A, Brevaut-Malaty V, Garbi A, et al. (2017). Analgesic effect of maternal human milk odor on premature neonates: A randomized controlled trial. *J Hum Lact,* 33(2):300-308. doi:10.1177/0890334417693225
- Boix-Amorós A, Collado MC, Van't Land B, et al. (2019). Reviewing the evidence on breast milk composition and immunological outcomes. *Nutr. Rev,* 77: 541-556.
- Cakirli M, Acikgoz A. (2021). A randomized controlled trial: The effect of own mother's breast milk odor and another mother's breast milk odor on pain level of newborn infants. *Breastfeeding Medicine.* 16(1), 75-81.
- Cirik VA, Efe E. (2020). The effect of expressed breast milk, swaddling and facilitated tucking methods in reducing the pain caused by orogastric tube insertion in preterm infants: A randomized controlled trial. *International Journal of Nursing Studies.* 104, 103532.
- Çamur Z, Erdoğan Ç. (2022). The effects of breastfeeding and breast milk taste or smell on mitigating painful procedures in newborns: systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Breastfeeding Medicine.* 17(10), 793-804.
- Davisse-Paturet C, Adel-Patient K, Divaret-Chauveau A, et al. (2019). Breastfeeding status and duration and infections, hospitalizations for infections, and antibiotic use in the first two years of life in the ELFE cohort. *Nutrients.* 11(7):2-12. <https://doi.org/10.3390/nu11071607>.
- Diego JL, Bidikov L, Pedler MG, Kennedy JB, Quiroz-Mercado H, Gregory DG, McCourt EA. (2016). Effect of human milk as a treatment for dry eye syndrome in a mouse model. *Molecular Vision.* 22, 1095.
- Dünya Sağlık Örgütü (2023). Emzirme rehberi. https://www.who.int/health-topics/breastfeeding#tab=tab_1 (Erişim: 12.06.2023).
- Erdoğan Ç, Çamur Z. (2022). The impact of breast milk taste and smell in reducing pain in infants undergoing blood drawing procedure: a randomized controlled study. *Breastfeeding Medicine.* 17(8), 673-677.

- Erkul M, Efe E. (2017). Efficacy of breastfeeding on babies' pain during vaccinations. *Breastfeeding Medicine*. 12(2), 110-115.
- Garwolinska D, Namiesnik J, Kot-Wasik A, et al. (2018). Chemistry of human breast milk—A comprehensive review of the composition and role of milk metabolites in child development. *J. Agric. Food Chem.* 66: 11881–11896.
- Ghaemi S, Navaei P, Rahimirad S, Behjati M, Kelishadi, R. (2014). Evaluation of preventive effects of colostrum against neonatal conjunctivitis: A randomized clinical trial. *Journal of Education and Health Promotion*. 3.
- Gozen D, Caglar S, Bayraktar S, Atici F. (2014). Diaper dermatitis care of newborns human breast milk or barrier cream. *Journal Of Clinical Nursing*. 23(3-4), 515-523.
- Güngör D, Nadaud P, Lapergola CC, et al. (2019). Infant milk-feeding practices and food allergies, allergic rhinitis, atopic dermatitis, and asthma throughout the life span: a systematic review”. *The American Journal of Clinical Nutrition*. 109(1), 772-799.
- Jebreili M, Neshat H, Seyyedrasouli A, et al. (2015). Comparison of breastmilk odor and vanilla odor on mitigating premature infants' response to pain during and after venipuncture. *Breastfeed Med*. 10: 362–365.
- Kanbur BN, Balci S. (2020). Impact of the odors of vanilla extract and breast milk on the frequency of apnea in preterm neonates. *Japan Journal of Nursing Science*. 17(1): e12271.
- Kartikasari R, Wijayanegara H, Syarief O. (2019). Comparison between effectiveness of umbilical cord care using topical breast milk application and dry techniques in accelerating umbilical cord separation and preventing omphalitis. *Infection*. 12, 15.
- Kasrae H, Amiri Farahani L, Yousefi P. (2015). Efficacy of topical application of human breast milk on atopic eczema healing among infants: a randomized clinical trial. *International Journal of Dermatology*. 54(8): 966-971.
- Kucuk Alemdar D, Kardas Ozdemir F. (2017). Effects of having preterm infants smell amniotic fluid, mother's milk, and mother's odor during heel stick procedure on pain, physiological parameters, and crying duration. *Breastfeed Med*. 12:297–304.
- Lin CH, Liaw JJ, Chen YT, Yin T, Yang L, Lan HY. (2022). Efficacy of breast milk olfactory and gustatory interventions on neonates' biobehavioral responses to pain during heel prick procedures. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 19(3): 1240.
- Locatelli C Bellieni CV. (2018). Sensorial saturation and neonatal pain: A review. *J. Matern. Fetal Neonatal Med*. 31: 3209–3213.
- Maitre NL, Key AP, Slaughter JC, et al. (2020). Neonatal multisensory processing in preterm and term infants predicts sensory reactivity and internalizing tendencies in early childhood. *Brain Topogr*. 33: 586–599.
- Mekonnen M, Estifanos A, Gebremariam M, Biru Y. (2020). Effect of topical application of human breast milk, chlorhexidine and dry cord care on neonatal umbilical cord separation time and rate of cord infection: Cluster randomized trial. 1-17. DOI: <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-122199/v1>
- Mirlashari J, Holsti L, Roohipoor R, et al. (2021). Comparison of breast milk and sucrose in neonatal pain relief and coping with stress of ROP examination using ALPS-Neo. *Iranian J Neonatol*. 12: 46–55.
- Mosca F, Gianni ML. (2017). Human milk: composition and health benefits. *La Pediatria Medica e Chirurgica*. 39(155): 47-52.

- Nurbayanti MS. (2021). The effects of breast feeding and massage on neonatus pain during intravenous blood sampling procedures. *Journal of Neonatal Nursing*. 27(2): 129-134. <https://doi.org/10.1016/j.jnn.2020.05.005>.
- Rad ZA, Aziznejadroshan P, Amiri AS, et al. (2021). The effect of inhaling mother's breast milk odor on the behavioral responses to pain caused by hepatitis B vaccine in pre-term infants: A randomized clinical trial. *BMC Pediatr*. 21(1):61. doi:10.1186/s12887-021-02519-0
- Rosali L, Nesargi S, Mathew S, Vasu U, Rao SP, Bhat S. (2015). Efficacy of expressed breast milk in reducing pain during ROP screening-a randomized controlled trial. *Journal of Tropical Pediatrics*. 61(2): 135-138.
- Sajjadi M, Basirimoghadam M, Amiri Shadmehri E. (2017). Effect of breast milk odor on physiological and behavioral pain responses caused by hepatitis B vaccine in full-term infants. *Horizon Med Sci*. 23: 169-173.
- Seifi B, Jalali S, Heidari M. (2017). Assessment effect of breast milk on diaper dermatitis. *Dermatology Reports*. 9(1): 7044.
- Shen J, Shen M, Jin A. (2023). Application of breast milk smears in umbilical care of full-term newborn. *Biotechnology and Genetic Engineering Reviews*. 1-11.
- Tasci B, Kuzlu Ayyıldız T. (2020). The calming effect of maternal breast milk odor on term infant: A randomized controlled trial. *Breastfeeding Medicine*. 15(11): 724-730.
- Tavlur M, Karakoc A. (2022). The effect of breastfeeding, breast milk odour and mother's heartbeat sound on pain level in newborns: A randomized trial. *International Journal of Nursing Practice*. 28(6): e13067.
- Witkowska-Zimny M, Kamińska-El-Hassan E, Wróbel E. (2019). Milk therapy: unexpected uses for human breast milk. *Nutrients*. 11(5): 944.
- Wu H, Zhang J, Ding Q, et al. (2021). Effect analysis of embracing breast milk sucking to relieve pain of neonatal heel blood sampling: A randomized controlled trial. *Ann Palliat Med*. 10:4384-4390.
- Zhang S, Su F, Li J, Chen W. (2018). The analgesic effects of maternal milk odor on newborns: a meta-analysis. *Breastfeed Med*. 13(5):327-34.